



**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради університету
23 листопада 2020 року,
Протокол № 6

Перший проректор

_____ Олег ОМЕЛЬЧУК
(підпис) (ініціали, прізвище)

23 листопада 2020 року

м.п.

**ПРОГРАМА
атестаційного екзамену
здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра
за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування
галузі знань 07 Управління та адміністрування**

м. Хмельницький
2020

ЗМІСТ

	Стор.
1. Вступ	2
2. Заплановані результати навчання	3
3. Програма атестаційного екзамену	5
2.1. Фінанси підприємств	5
2.2. Страхування	8
2.3. Податкова система	10
2.4. Банківська система	14
2.5. Бюджетна система	18
2.6. Фінансовий ринок	21
4. Рекомендовані джерела для підготовки до атестаційного екзамену	26

1. ВСТУП

Атестація здобувачів вищої освіти, які здобувають освітній ступінь бакалавра за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування, галузі знань 07 Управління та адміністрування, здійснюється екзаменаційною комісією на завершальному етапі навчання з метою встановлення відповідності засвоєних студентами рівня та обсягу знань, умінь, інших компетентностей вимогам стандартів вищої освіти.

Атестаційний екзамен проводиться з використанням методів комплексної діагностики та складається з двох етапів:

1 – тестова перевірка знань, що формують компетентності та програмні результати, зазначені у стандарті вищої освіти за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»;

2 – письмове розв’язання комплексних розрахунково-аналітичних завдань, що дозволяє перевірити сформованість відповідних умінь, навичок та набутих компетентностей.

Атестаційний екзамен проводиться в письмовій формі на аркушах, які надає Екзаменаційна комісія у встановленій формі.

Тривалість атестаційного екзамену становить 3,0 академічні години. На атестаційний екзамен винесені такі дисципліни:

Фінанси підприємств
Страхування
Податкова система
Банківська система
Бюджетна система
Фінансовий ринок

2. ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Загальні компетентності	Програмні компетентності
	<p>ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу</p> <p>ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях</p> <p>ЗК 9. Здатність бути критичним та самокритичним</p> <p>ЗК 11. Здатність спілкуватися з представниками інших професій, груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності)</p> <p>ЗК 12. Здатність працювати автономно</p> <p>ЗК 14. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій</p>
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	<p>СК 1. Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, оцінювати сучасні економічні явища</p> <p>СК 2. Розуміння особливостей функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури</p> <p>СК 3. Здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. податкова та бюджетна системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування)</p> <p>СК 4. Здатність застосовувати економіко – математичні методи та моделі для вирішення фінансових задач</p> <p>СК 5. Здатність застосовувати знання законодавства у сфері монетарного, фіскального регулювання та регулювання фінансового ринку</p> <p>СК 7. Здатність складати й аналізувати фінансову звітність</p> <p>СК 11. Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку</p> <p>СК 12. Розуміння особливостей функціонування міжнародних фінансових організацій у сфері банківської та страхової діяльності</p> <p>СК 14. Здатність застосовувати знання з фінансів зовнішньоекономічної діяльності в міжнародних економічних і валютно – кредитних відносинах</p>
	<p>ПР 2. Знати і розуміти теоретичні основи та принципи фінансової науки, особливості функціонування фінансових систем</p> <p>ПР 3. Визначати особливості функціонування сучасних світових і національних фінансових систем та їх структури</p> <p>ПР 4. Знати механізм функціонування державних фінансів, у т.ч. податкової, бюджетної систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових ринків, банківської системи, страхування</p> <p>ПР 5. Володіти методичним інструментарієм діагностики фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. податкова та бюджетна системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування)</p> <p>ПР 7. Розуміти принципи, методи та інструменти державного та ринкового регулювання діяльності в сфері фінансів, банківської справи та страхування</p> <p>ПР 9. Формувати і аналізувати фінансову звітність та правильно інтерпретувати отриману інформацію</p>

- ПР 10.** Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем
- ПР 11.** Володіти методичним інструментарієм здійснення контрольних функцій у сфері фінансів, банківської справи та страхування
- ПР 12.** Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у фінансовій сфері
- ПР 13.** Володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження фінансових процесів
- ПР 14.** Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик фінансових систем, а також особливостей поведінки їх суб'єктів
- ПР 16.** Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати
- ПР 18.** Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні
- ПР 19.** Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань
- ПР 20.** Виконувати функціональні обов'язки в групі, пропонувати обґрунтовані фінансові рішення
- ПР 27.** Застосовувати набуті знання з місцевих фінансів у бюджетному процесі на рівні територіальних громад
- ПР 28.** Визначати особливості формування фінансів країн Європейського Союзу та функціонування міжнародних фінансових організацій у сфері банківської та страхової діяльності

3. ПРОГРАМА АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

3.1 ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВ

Тема 1. Основи організації фінансів підприємств

Фінанси підприємств у загальній системі фінансів, їх сутність та функції. Функції фінансів підприємств. Об'єкт і суб'єкти фінансів підприємств. Передумови ефективного функціонування підприємств в ринковій економіці. Фінансовий механізм підприємства. Сутність фінансових ресурсів підприємств. Класифікація фінансових ресурсів підприємств. Авансування та інвестування фінансових ресурсів. Фінансування господарської діяльності. Фінансові відносини (внутрішні та зовнішні) та фінансова діяльність підприємств (зміст та основні напрями).

Організація та регулювання фінансових відносин та фінансової діяльності підприємств. Основні принципи організації фінансів підприємств. Механізми зовнішнього та внутрішнього регулювання. Організація фінансової служби та завдання фінансової роботи на підприємстві. Зміст і завдання управління фінансами підприємств.

Тема 2. Система грошових розрахунків підприємств

Грошовий оборот і система розрахунків підприємства. Безготівкові розрахунки. Готівкові розрахунки. Принципи організації грошових розрахунків. Види банківських рахунків і порядок їх відкриття. Форми безготівкових розрахунків і платіжні документи. Розрахунки платіжними дорученнями. Розрахунки платіжними вимогами-дорученнями. Розрахунки платіжними вимогами. Розрахунки із застосуванням розрахункових чеків. Розрахунки за акредитивами. Вексельна форма розрахунків. Розрахунки заліку взаємної заборгованості. Особливості розрахунків в електронних системах типу «клієнт-банк». Касові операції й організація контролю за дотриманням касової дисципліни. Платіжна дисципліна: наслідки порушення та способи зміцнення.

Тема 3. Грошові потоки підприємств

Грошові потоки підприємств, їх сутність та класифікація: за джерелами виникнення; за періодом виникнення; за видами діяльності; за напрямом впливу на чисті грошові потоки; за метою управління ліквідністю. Грошово-розрахунковий оборот підприємств, його сутність та класифікація: за суб'єктами фінансових відносин; грошово-розрахунковий, грошово-кредитний, грошово-фінансовий; готівковий та безготівковий. Надходження та вибуття грошових коштів за видами діяльності підприємства, чисті грошові потоки. Ціноутворення на підприємстві та його вплив на формування грошових надходжень підприємства.

Рух грошових коштів на підприємстві. Характеристика та склад грошових надходжень підприємства. Доходи від операційної діяльності. Виручка від реалізації продукції/послуг – основне джерело доходів підприємства. Фактори, що впливають на виручку від реалізації продукції. Планування виручки й оперативний контроль за надходженням виручки від реалізації продукції. Методи визначення грошових надходжень підприємства від виконання господарських та інших операцій. Грошові надходження від інвестиційної, фінансової та іншої звичайної діяльності. Валовий (чистий) дохід підприємства від виконання господарських та інших операцій.

Витрати підприємств. Трансформаційні, організаційні, трансакційні витрати. Довгострокові та поточні витрати. Бухгалтерські та економічні витрати. Собівартість продукції (товарів, робіт, послуг). Склад поточних витрат та їх класифікація. Витрати операційної, фінансової, інвестиційної та іншої діяльності. Умовно-змінні та умовно постійні витрати, їх зв'язок за складом активів підприємств. Фактори, що впливають на розмір витрат підприємств. Відображення витрат у фінансовій звітності

Тема 4. Формування та розподіл прибутку підприємств

Прибуток як важливий показник фінансових результатів підприємства. Економічна природа прибутку та його основні функції. Класифікація прибутку підприємств. Економічний

та бухгалтерський прибуток. Джерела формування прибутку. Види прибутку відповідно до форм фінансової звітності. Валовий прибуток. Фінансовий результат до оподаткування. Чистий прибуток. Механізм розподілу чистого прибутку підприємств різних організаційно-правових форм. Капіталізація прибутку. Абсолютні та відносні показники виміру фінансових результатів та прибутку. Показники рентабельності. Фактори, що впливають на розмір фінансових результатів та прибуток. Факторний аналіз прибутковості. Контроль фінансової служби підприємства за прибутковістю й рентабельністю Операційний леверидж. Формуванням операційного прибутку на основі системи CVP. Операційно-фінансовий леверидж. Цільовий прибуток підприємства та його визначення. Розрахунок маржі безпеки й коефіцієнта фінансової тривкості.

Тема 5. Оподаткування підприємств

Податки в державі: фіскальна та регулююча роль. Система оподаткування підприємств. Сутність і призначення системи оподаткування підприємства. Використання податків для регулювання діяльності підприємства. Прямі податки в господарській діяльності підприємств. Оподаткування прибутку підприємства. Екологічний податок та платежі за ресурси. Сплата підприємствами непрямих податків. Податок на додану вартість та його вплив на діяльність підприємства. Сплата акцизного податку. Митні платежі. Місцеві податки й збори в діяльності підприємств. Платежі (збори) на загальнообов'язкове державне пенсійне і соціальне страхування. Оподаткування суб'єктів малого підприємництва.

Тема 6. Фінансове забезпечення відтворення основних засобів підприємств

Підприємство як майновий комплекс, сутність та класифікація майна підприємства. Активи підприємства, їх сутність та класифікація. Необоротні активи, їх сутність та склад. Нематеріальні активи. Основні засоби. Види оцінки. Фізичний та моральний знос. Амортизація. Процес та види відтворення. Оцінка стану, інтенсивності відновлення, ефективності використання та рівня забезпеченості підприємства основними засобами. Характеристика інших видів необоротних активів. Сутність і склад капітальних вкладень Джерела і порядок фінансування капітальних вкладень Фінансування ремонту і модернізації основних фондів. Інвестиційна діяльність підприємства та методи її здійснення. Фінансове забезпечення здійснення інвестицій.

Тема 7. Оборотні кошти та їх організація на підприємстві

Сутність, і основи організації оборотних коштів. Сутність, склад і структура оборотних коштів. Організація оборотних коштів підприємства. Визначення потреби в оборотних коштах. Необхідність і способи визначення потреби в оборотних коштах. Нормування оборотних коштів для створення виробничих запасів. Нормування оборотних коштів у незавершеному виробництві і витратах майбутніх періодів. Нормування оборотних коштів для створення запасів готової продукції. Методи прямого розрахунку потреби в оборотних коштах. Розрахунок нормативу оборотних коштів економічним методом.

Джерела формування оборотних коштів. Власні джерела формування оборотних коштів. Використання банківських кредитів для формування оборотних коштів. Вплив вибору джерела формування оборотних коштів на фінансову стійкість підприємства.

Показники стану й ефективності використання оборотних коштів. Визначення наявності власних оборотних коштів. Показники ефективності використання оборотних коштів. Способи прискорення оборотності оборотних коштів. Вплив розміщення оборотних коштів на фінансовий стан підприємств.

Тема 8. Капітал підприємства: формування і оптимізація структури

Джерела фінансування активів підприємства, їх класифікація. Самоокупність та самофінансування. Банківські та комерційні кредити. Ринок цінних паперів. Бюджетне фінансування. Поняття «капітал» та «зобов'язання». Власний та позиковий капітал. Характеристика основних складових власного капіталу. Порядок формування статутного, пайового та резервного капіталу. Додатковий капітал та нерозподілений прибуток. Особливості

формування акціонерного капіталу. Позиковий капітал, сутність, види, умови залучення. Довгострокові та поточні зобов'язання. Кредити банків та кредиторська заборгованість. Джерела фінансування різних елементів активів. Поняття «чисті активи» та «власний оборотний капітал». Визначення потреби у різних джерелах фінансування підприємства. Методи оцінки вартості окремих складових та в цілому капіталу підприємства. Переваги та недоліки власного та позикового капіталу. Фінансова структура капіталу. Оптимізація фінансової структури капіталу. Фінансовий леверидж. Цільова фінансова структура капіталу. Характеристика інших джерел залучення фінансових ресурсів. Оренда, операційний та фінансовий лізинг. Франчайзинг.

Тема 9. Кредитування підприємств

Кредитування підприємств. Принципи та класифікація. Основні види та форми кредитування. Банківське кредитування. Класифікація банківських кредитів. Характеристика основних форм банківського кредитування: бланковий (незабезпечений) кредит; контокорентний кредит; онкольний кредит; сезонний кредит; відкрита кредитна лінія; револьверний кредит; іпотечний кредит; обліково-вексельний кредит; ломбардний кредит. Порядок надання банківського кредиту. Визначення основних цілей залучення кредитних ресурсів. Визначення потреби у банківському кредиту для формування оборотних коштів та під інвестиційні проекти. Технологія (основні етапи) отримання підприємством банківського кредиту. Кредитний договір. Ефективність використання кредитних ресурсів. Порядок повернення та види банківських кредитів за характером погашення. Комерційне кредитування підприємств. Переваги та недоліки. Різновиди оформлення комерційного кредиту: із відстрочкою платежу; за відкритим рахунком; у формі консигнації; із використанням векселів. Види векселів та порядок їх обліку. Інші форми кредитних відносин. Облігаційні позики.

Тема 10. Оцінка фінансового стану підприємств

Фінансовий стан як важливіша результативна характеристика фінансових відносин та усіх видів діяльності підприємства. Необхідність та мета його оцінки. Стійкий, нестійкий та кризовий фінансовий стан підприємства. Фактори, що впливають на фінансовий стан підприємства. Характеристика інформаційної бази щодо оцінки фінансового стану підприємства. Зовнішня інформація: загальноекономічні показники розвитку країни; показники кон'юнктури фінансового ринку; показники, що характеризують діяльність контрагентів і конкурентів. Внутрішня інформація: показники фінансової звітності та управлінського обліку.

Основні напрями та технологія оцінки фінансового стану підприємства. Оцінка майнового стану підприємства. Ліквідність окремих елементів активів, балансу та загальна ліквідність підприємства. Оцінка платоспроможності підприємства. Фінансова стійкість як характеристика довгострокової платоспроможності підприємства. Оцінка ділової (ринкової) активності та рентабельності підприємства. Система абсолютних та відносних показників оцінки за кожним напрямом й можливості інтегральної оцінки.

Тема 11. Фінансове планування і контроль на підприємстві

Сутність та зміст фінансового планування на підприємстві. Необхідність та цілі фінансового планування. Об'єкти планування. Види фінансового планування та форми подання його результатів. Довгострокове та короткострокове планування. Фінансова стратегія та фінансова політика. Етапи розробки фінансової стратегії підприємства. Система формування фінансової політики за окремими аспектами фінансової діяльності. Вихідні передумови розробки фінансового плану підприємства. Види фінансових планів. Оперативне планування та розробка бюджетів. Система та види бюджетів на підприємстві.

Фінансовий контроль на підприємстві. Зовнішній та внутрішній контроль. Процедура внутрішнього контролю. Основні елементи внутрішнього контролю. Умови ефективної організації внутрішнього контролю. Моніторинг фінансової діяльності, зміст, цілі, методичні принципи та процедури.

Тема 12. Фінансова санація та упередження банкрутства підприємств

Фінансова санація підприємства, її економічний зміст та порядок проведення. Фінансова криза на підприємстві: симптоми та фактори, що її спричиняють. Форми і методи оздоровлення кризових підприємств. Антикризове управління на підприємстві, сутність та механізми. Економічна сутність санації підприємства. Прийняття рішення про фінансове оздоровлення підприємства. Порядок проведення фінансової санації. Планування та фінансування санації підприємства. План санації. Санаційна спроможність підприємства та її оцінка. Внутрішні фінансові джерела санації. Санація із залученням коштів власників підприємства. Фінансова санація на ухвалу господарського суду. Мирова угода. Санація через реорганізацію (реструктуризацію). Участь кредиторів у фінансовому оздоровленні боржника.

Економіко-правові аспекти санації та банкрутства підприємства. Необхідність, функції та завдання інституту банкрутства підприємств. Сутність і види банкрутства. Приховане, фіктивне та навмисне банкрутство. Фактори, що впливають на можливості банкрутства підприємств. Ризики банкрутства. Заходи щодо запобігання банкрутства підприємства. Класифікація системи показників-індикаторів загрози банкрутства підприємства. Засоби та моделі інтегральної оцінки. Порядок оголошення підприємства банкрутом. Задоволення претензій кредиторів.

3.2. СТРАХУВАННЯ

Тема 1. Сутність страхування, його роль в економіці

Необхідність страхового захисту від ризикових обставин. Ознаки страхового захисту. Сутність небезпеки, ризику, страхування.

Місце страхування в системі економічних категорій та його функції.

Історія виникнення та розвитку страхування. Виникнення страхування. Розвиток страхових відносин в середні віки. Новітня історія страхування.

Принципи страхування. Страховий ризик. Страховий інтерес. Умовна та безумовна франшиза. Суброгація. Співстрахування і перестрахування. Диверсифікація страхових ризиків.

Тема 2. Класифікація страхування

Призначення та основні критерії класифікації у страхуванні. Класифікація страхування за історичною та економічною ознакою. Юридична ознака поділу страхування на види.

Галузі, підгалузі та види страхування в Україні.

Класифікація страхування за формами проведення. Добровільне обов'язкове страхування в Україні. Правова база здійснення обов'язкового страхування.

Тема 3. Страхові ризики та їх оцінка

Поняття ризику та його основні характеристики. Ознаки ризику. Математична, статистична та експертна ймовірність ризику.

Види ризиків та їх оцінка. Чистий та спекулятивний ризик. Природні та антропогенні ризики. Незначні, середні, значні та катастрофічні ризики.

Управління ризиком. Ідентифікація ризиків. Аналіз і оцінка ризиків. Контроль за ризиком та його фінансування.

Тарифна ставка: структура та методи розрахунку. Тариф брутто та його розрахунок. Поняття ризикової надбавки.

Тема 4. Страховий ринок

Зміст та структура страхового ринку. Об'єктивна необхідність виникнення та розвитку страхового ринку. Інституціональна структура страхового ринку. Класифікація страхового ринку за галузевою структурою. Учасники страхового ринку: андеррайтер, сюрвеєр, аварійний комісар, аджастер, диспашер.

Роль посередників на страховому ринку. Функції страхового брокера і страхового агента.

Стан і перспективи розвитку страхового ринку в Україні.

Поняття, значення і продукти маркетингу у страхуванні. Маркетингові дослідження і маркетингова політика страховика. Принципи маркетингового дослідження. Реклама страхових

послуг.

Страхові договори та їх види. Умови стандартних договорів страхування. Права і обов'язки сторін у страхуванні. Порядок укладання та реалізації страхового договору. Законодавче регулювання договорів страхування.

Тема 5. Страхова організація

Організація страхової справи. Системи страхування в Україні.

Типи й види страхових організацій, які створюються в Україні. Організаційні форми існування страховика. Державні страхові організації. Комерційні страхові компанії, їх місце на страховому ринку. Акціонерні страхові товариства і компанії, їх класифікація й організаційна структура. Приватні страхові компанії. Командитні і повні страхові товариства. Страхові товариства з додатковою відповідальністю.

Види страхових організацій за територіальною ознакою, за характером виконуваних операцій, за величиною статутного капіталу. Товариства взаємного страхування.

Структура страхових компаній. Схема організаційної структури страхової організації та характеристика структурних підрозділів. Відокремлені підрозділи страховика, їх призначення – представництва, агентства, філії (відділення). Об'єднання і асоціації страховиків, їх функції, завдання та місце на страховому ринку.

Тема 6. Державне регулювання страхової діяльності

Необхідність державного регулювання страхової діяльності. Завдання державного регулювання страхової діяльності. Система методів державного регулювання страхової діяльності.

Органи нагляду за страховою діяльністю та їхні функції. Завдання органів нагляду за страховою діяльністю. Страховий нагляд у країнах Європейського союзу.

Ліцензування страхової діяльності. Документи, що подаються для отримання страхової ліцензії. Порядок видачі страхових ліцензій.

Тема 7. Основні види страхування та їх характеристика

Особисте страхування як форма страхового захисту. Сутність страхування життя. Страхування від нещасних випадків. Страхування додаткової пенсії. Добровільне медичне страхування.

Майнове страхування. Страхування авто-каско та авто-карго. Страхування домашнього майна. Обов'язкові види майнового страхування.

Страхування відповідальності. Страхування відповідальності власників транспортних засобів. Страхування відповідальності перевізників вантажів. Страхування відповідальності роботодавця. Страхування професійної відповідальності. Екологічне страхування.

Страхування підприємницьких ризиків. Страхування депозитних і кредитних операцій.

Тема 8. Перестрахування і співстрахування

Виникнення, зміст та функції перестрахування. Сутність цесії, цедування та ретроцесії. Вторинний розподіл ризику в перестрахуванні. Процес здійснення перестрахування операцій.

Методи перестрахування. Факультативне, облігаторне та факультативно-облігаторне перестрахування операцій.

Форми перестрахування операцій. Сутність пропорційного і непропорційного перестрахування. Квотне, ексцедентне та квотно-ексцедентне перестрахування. Значення ексцеденту збитку та ексцеденту збитковості.

Співстрахування та механізми його застосування. Принципи здійснення перестрахування операцій на території України. Функції перестрахування операцій.

Тема 9. Фінансово-економічна діяльність страховиків

Склад та економічний зміст фінансових результатів діяльності страховика. Доходи страховика: доходи від страхової діяльності, доходи від інвестування та розміщення тимчасово вільних коштів. Незароблені страхові платежі. Балансовий прибуток страховика.

Система показників ефективності діяльності страховиків. Рентабельність страхової діяльності. Показник ділової активності. Зіставлення обсягів власного капіталу і статутного капіталу. Рівень сплаченого статутного капіталу. Показники структури активів. Темп зростання страхових премій. Показник забезпечення страховика власними засобами. Рівень покриття інвестиційними активами страхових резервів. Показники, що характеризують участь перестраховика у забезпеченні фінансової надійності страхової компанії.

Інвестиційна діяльність страховиків. Середньо- і довгострокові інвестиції страхових компаній. Фактори, які беруться до уваги при формуванні портфеля цінних паперів. Принципи розміщення страхових резервів.

Тема 10. Фінансова безпека страховика

Зміст фінансової безпеки страхової організації та характеристика джерел її забезпечення. Фінансова стабільність страхової організації. Платоспроможність страхової організації. Аналіз фінансової стійкості страхової компанії. Комплексний підхід до визначення фінансової надійності страхових компаній.

Платоспроможність страховика та методи її оцінки. Методи оцінки платоспроможності: оцінка ліквідаційної вартості компанії; метод динамічної оцінки. Нормативний запас платоспроможності страховика. Фактичний запас платоспроможності страховика.

Бюджетування фінансової діяльності страхової організації. Етапи бюджетування страхової компанії: формування прогностичних значень основних показників страхової організації, формування прогнозів бюджету й проекту бюджету страхової організації; контроль і аналіз виконання базового проекту бюджету.

3.3. ПОДАТКОВА СИСТЕМА

Тема 1. Теоретичні основи податкової системи

Сутність податкової теорії. Загальні теорії податків. Їх суть. Теорія обміну та її зміст. Атомістична теорія, її суть і засновники. Теорія податку як страхового платежу: сутність і походження. Класична теорія та її обґрунтування. Теорія насолоди та її зміст. Теорія жертви та теорія колективних потреб. Кейнсіанська теорія в регулюванні економіки. Неокласична теорія: теорія економіки пропозиції та теорія монетаризму. Неокейнсіанська теорія оподаткування.

Приватні теорії оподаткування, їх сутність і особливості. Теорія перекидання податків, її зміст. Дискусійні питання перекидання податків. Теорія співвідношення прямого і непрямого оподаткування в податковій системі. Теорія єдиного податку у доктрині фізіократів. Дискусійні питання єдиного податку в податковій системі. Теорія пропорційного та прогресивного оподаткування: сутність і характеристика.

Податки в системі державних доходів. Методи формування державних доходів. Податковий метод формування доходів держави як основний в умовах ринкової економіки.

Податкова система. Поняття податкової системи, вимоги до її побудови. Принципи побудови податкової системи. Обсяг видатків бюджету як визначальна база побудови податкової системи.

Податкова політика: поняття та її напрямки. Основні принципи податкової політики. Податковий механізм: сутність і застосування у вирішенні економічних та соціальних проблем. Взаємозв'язок податкової політики з податковим механізмом і податковою системою.

Податкові системи інших держав: порівняльна характеристика. Структура податків. Розвиток різних форм оподаткування в зарубіжних країнах.

Тема 2. Сутність і види податків

Економічна сутність податків. Генезис податків. Зародження держави і податків. Історичний розвиток форм оподаткування. Визначення податків. Їх ознаки як економічної категорії. Податки та інші форми платежів до бюджету.

Функції податків. Фіскальна функція, механізм її реалізації. Податки як основа фінансової бази держави. Регулююча функція. Основні напрямки регулювання економіки та соціальної сфери.

Елементи податку: платники податку, об'єкт оподаткування, база оподаткування, ставка податку, порядок обчислення податку, податковий період, строк та порядок сплати податку, строк та порядок подання звітності про обчислення і сплату податку. Методи побудови податкових ставок. Універсальні та диференційовані податкові ставки. Тверді і процентні ставки.

Класифікація податків. Поділ податків по економічному змісту на прямі і непрямі. Класифікація податків за економічною ознакою об'єкта оподаткування. Класифікація податків залежно від способу їх стягнення.

Види прямих податків. Реальні податки. Особисті податки. Прибутковий податок як основний вид прямих податків. Переваги і недоліки прямих податків, проблем їх справляння. Регулюючий механізм окремих видів прямих податків.

Види непрямих податків. Специфічні та універсальні акцизи, їх форми. Види і призначення мита. Переваги та недоліки непрямих податків, їх місце в податковій системі.

Тема 3. Податок на прибуток підприємств

Прибуткове оподаткування в системі податків підприємств. Загальна характеристика прибутку як об'єкта оподаткування. Бюджетне значення податку на прибуток підприємств. Переваги і недоліки податку на прибуток підприємств.

Платники і об'єкт оподаткування податком на прибуток. Ставки оподаткування податком на прибуток.

Порядок обчислення податку на прибуток підприємств. Різниці, які виникають при нарахуванні амортизації необоротних активів. Різниці, які виникають при формуванні резервів (забезпечень). Різниці, які виникають при здійсненні фінансових операцій.

Особливості оподаткування страховика. Різниці щодо операцій з продажу або іншого відчуження цінних паперів, а також операцій з інвестиційною нерухомістю і біологічними активами, які оцінюються за справедливою вартістю. Особливості оподаткування нерезидентів.

Звільнення від оподаткування податком на прибуток підприємств.

Тема 4. Податок на доходи фізичних осіб

Економічний зміст оподаткування доходів громадян.

Платники податку на доходи фізичних осіб та об'єкт оподаткування. База оподаткування податком на доходи фізичних осіб. Доходи, які не включаються до розрахунку загального місячного (річного) оподатковуваного доходу. Податкова знижка. Ставки податку на доходи фізичних осіб. Порядок нарахування, утримання та сплати (перерахування) податку на доходи фізичних осіб до бюджету. Перерахунок податку на доходи фізичних осіб та податкові соціальні пільги.

Військовий збір. Єдиний соціальний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Особи, відповідальні за утримання (нарахування) та сплату (перерахування) податку до бюджету.

Особливості нарахування (виплати) та оподаткування окремих видів доходів. Порядок оподаткування операцій з продажу або обміну об'єктів рухомого майна. Оподаткування доходу, отриманого платником податку в результаті прийняття ним у спадщину чи дарунок коштів, майна, майнових чи немайнових прав.

Забезпечення виконання податкових зобов'язань. Оподаткування доходів, отриманих фізичною особою – підприємцем від провадження господарської діяльності, крім осіб, що обрали спрощену систему оподаткування. Порядок оподаткування операцій з продажу або обміну об'єктів рухомого майна. Оподаткування доходів, отриманих фізичною особою, яка провадить незалежну професійну діяльність.

Порядок подання річної декларації про майновий стан і доходи (податкової декларації).

Тема 5. Податок на додану вартість

Сутність податку на додану вартість, його зародження і розвиток. Передумови введення податку на додану вартість в Україні. Поняття доданої вартості, методи її обчислення.

Платники та розміри ставок податку на додану вартість. Порядок реєстрації платників податку. Анулювання реєстрації платника податку. Визначення об'єкта оподаткування податком на додану вартість. Місце постачання товарів та послуг. Дата виникнення податкових зобов'язань. Порядок визначення бази оподаткування в разі постачання товарів/послуг.

Особливості визначення бази оподаткування податком на додану вартість в разі постачання товарів/послуг в окремих випадках. Порядок визначення бази оподаткування для товарів, які ввозяться на митну територію України, послуг, які поставляються нерезидентами на митній території України.

Операції, що підлягають оподаткуванню за нульовою ставкою. Операції, що не є об'єктом оподаткування. Операції, звільнені від оподаткування.

Застосування податкового кредиту. Порядок визначення суми податку, що підлягає сплаті (перерахуванню) до Державного бюджету України або відшкодуванню з Державного бюджету України (бюджетному відшкодуванню), та строки проведення розрахунків. Податкова накладна. Звітні (податкові) періоди для обчислення та сплати податку на додану вартість.

Спеціальний режим оподаткування діяльності у сфері сільського та лісового господарства, а також рибальства. Спеціальний режим оподаткування діяльності щодо виробів мистецтва, предметів колекціонування або антикваріату.

Особливості ПДВ при здійсненні імпорتنих та експортних операцій.

Тема 6. Акцизний податок

Історія введення акцизного податку в Україні. Акцизний податок в системі інших непрямих податків.

Платники акцизного податку. Об'єкти і база оподаткування акцизним податком. Підакцизні товари та ставки акцизного податку.

Дата виникнення податкових зобов'язань. Порядок обчислення акцизного податку. Особливості обчислення акцизного податку з тютюнових виробів та алкогольних напоїв. Порядок і строки сплати податку. Складення та подання декларації з акцизного податку. Контроль за сплатою акцизного податку.

Виготовлення, зберігання, продаж марок акцизного податку та маркування алкогольних напоїв і тютюнових виробів.

Ввезення на митну територію України імпорتنих алкогольних напоїв і тютюнових виробів. Контроль за надходженням податку з алкогольних напоїв і тютюнових виробів. Особливості оподаткування деяких підакцизних товарів залежно від напрямку його використання.

Здійснення контролю на акцизних складах.

Тема 7. Екологічний податок

Основи і мета встановлення екологічного податку.

Платники екологічного податку. Об'єкт та база оподаткування екологічним податком.

Ставки податку за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення. Ставки податку за скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти. Ставки податку за розміщення відходів у спеціально відведених для цього місцях чи на об'єктах. Ставки податку за утворення та тимчасове зберігання радіоактивних відходів.

Порядок обчислення екологічного податку. Порядок подання податкової звітності та сплати податку.

Тема 8. Рентна плата

Рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин. Платники рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин. Об'єкт оподаткування рентною платою за користування надрами для видобування корисних копалин. Обчислення витрат платника рентної плати. Ставки рентної плати за користування надрами для видобування корисних копалин. Податкові зобов'язання з рентної плати за користування надрами.

Рентна плата за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин.

Платники рентної плати за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин. Об'єкт оподаткування рентною платою за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин. Ставки рентної плати за користування надрами в цілях, не пов'язаних з видобуванням корисних копалин.

Рентна плата за користування радіочастотним ресурсом України.

Платники рентної плати за користування радіочастотним ресурсом України. Ставки рентної плати за користування радіочастотним ресурсом України. Порядок нарахування податкових зобов'язань з рентної плати за користування радіочастотним ресурсом України.

Рентна плата за спеціальне використання води.

Платники рентної плати за спеціальне використання води. Об'єкт оподаткування рентною платою за спеціальне використання води. Ставки рентної плати за спеціальне використання води. Порядок нарахування податкових зобов'язань з рентної плати за спеціальне використання води.

Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів.

Платники та об'єкт оподаткування рентною платою за спеціальне використання лісових ресурсів. Ставки рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів. Порядок нарахування податкових зобов'язань з рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів. Подання декларації і строки сплати рентної плати.

Контроль за правильністю обчислення, своєчасністю і повнотою справляння рентної плати.

Тема 9. Мито

Мито в системі непрямих податків. Митна політика і її цілі. Термінологія митної справи: митна територія, митний контроль, види переміщення через митний кордон, митна декларація та декларанти.

Платники мита. Об'єкт оподаткування. Порядок визначення митної вартості. Два види митних ставок: тверді та процентні. Види процентних ставок: преференційні, пільгові, повні. Пільги для юридичних і фізичних осіб. Порядок надання відстрочок у сплаті мита.

Порядок визначення суми мита та його сплати на рахунки митних органів. Порядок перерахування мита до бюджету.

Тема 10. Податок на майно

Сутність податку на нерухоме майно, відмінного від земельної ділянки. Склад податку на майно. Платники, об'єкт та база оподаткування податком на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки. Пільги зі сплати податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки. Ставки податку. Податковий період.

Порядок обчислення сум податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки. Порядок та строки сплати податку.

Платники, об'єкт та база оподаткування транспортним податком. Порядок обчислення та сплати транспортного податку. Строки сплати транспортного податку.

Плата за землю: загальна характеристика. Платники та об'єкт оподаткування земельним податком. База оподаткування земельним податком.

Диференціація ставок в залежності від призначення земельних ділянок, їх місцезнаходження і якісних характеристик. Пільги щодо сплати транспортного податку. Земельні ділянки, які не підлягають оподаткуванню земельним податком.

Особливості оподаткування платою за землю. Податковий період для плати за землю. Порядок обчислення та строки сплати плати за землю.

Підстави для нарахування орендної плати за земельну ділянку. Платники, об'єкт орендної плати. Розмір орендної плати. Індикація нормативної грошової оцінки земель.

Тема 11. Спрощена система оподаткування, обліку та звітності

Передумови запровадження спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності в Україні. Еволюція єдиного податку в податковій системі України.

Особливості спрощеної системи оподаткування. Групи платників єдиного податку. Порядок визначення доходів та їх склад для платників єдиного податку різних груп. Ставки єдиного податку. Базовий податковий (звітний) період.

Порядок нарахування та строки сплати єдиного податку. Ведення обліку і складення звітності платниками єдиного податку. Особливості нарахування, сплати та подання звітності з окремих податків і зборів платниками єдиного податку.

Порядок обрання або переходу на спрощену систему оподаткування, або відмови від спрощеної системи оподаткування. Порядок реєстрації та анулювання реєстрації платників єдиного податку.

Відповідальність платника єдиного податку.

Тема 12. Місцеві збори

Сутність місцевих зборів. Теоретична відмінність місцевих зборів від податків. Роль органів місцевого самоврядування у встановленні місцевих зборів. Рішення місцевих рад про запровадження місцевих зборів та їх зміст. Порядок прийняття рішень місцевих рад про місцеві збори та особливості їх доведення до платників.

Туристичний збір, його зміст і призначення. Нормативно-правове забезпечення туристичного збору. Облік платників туристичного збору. Особи не віднесені до платників збору. Податкові агенти та їх роль у забезпеченні надходжень до бюджету туристичного збору. Ставки туристичного збору та відмінності у їх величині в Україні. База справляння туристичного збору та порядок її визначення. Особливості справляння туристичного збору. Базовий податковий (звітний) період для збору. Податкова звітність із туристичного збору. Порядок сплати туристичного збору.

Збір за місця для паркування транспортних засобів. Нормативно-правове забезпечення збору за місця для паркування транспортних засобів. Організація платного паркування транспортних засобів на майданчиках і спеціально відведених автостоянках. Особливості встановлення збору за місця для паркування транспортних засобів. Платники збору. Вимоги до платників збору без статусу юридичної особи. Об'єкт оподаткування та база оподаткування: порядок їх визначення при справлянні збору. Ставки збору та порядок їх встановлення. Базовий податковий (звітний) період для збору. Податкова звітність і строки її подання. Порядок обчислення та строки сплати збору.

3.4. БАНКІВСЬКА СИСТЕМА

Тема 1. Еволюція банківської діяльності

Сутність банку з позиції його історичного розвитку. Умови зародження та розвитку банківської діяльності. Період зародження банку і банківської системи. Лихварство як перша форма банківської діяльності. Розвиток банківської діяльності у Стародавній Греції. Банківська справа у Стародавньому Римі. Основні етапи розвитку банківської діяльності. Види послуг і операцій на одному з етапів розвитку банківництва. Ретроспектива становлення банківництва в Європі. Розвиток капіталістичної банківської справи. Банківська система при соціалізмі. Історичні шляхи створення емісійних банків країн. Еволюційний шлях становлення центрального банку. Директиний шлях заснування емісійного банку. Передумови становлення та історичні аспекти розвитку банківської діяльності в Україні.

Банки в системі фінансового посередництва. Умови переростання кредитора в банк. Сутність банку: правовий та економічний підходи. Характерні особливості банку як суб'єкта господарювання та головного учасника банківської системи. Функції і роль банків на різних етапах розвитку банківської системи.

Тема 2. Теоретичні засади організації банківської системи

Економічна сутність поняття «банківська система» та підходи до її структуризації: інституційний підхід, правовий та організаційно-економічний. Місце банківської системи у фінансовій системі держави. Основні цілі функціонування банківської системи. Умови

функціонування банківської системи. Властивості банківської системи. Функції банківської системи як самостійної економічної структури. Характеристика емісійної функції банківської системи. Сутність трансформаційної функції. Виконання банківською системою стабілізаційної функції. Взаємодія банківської системи з іншими системними структурами. Типи банківських систем, їх переваги та недоліки. Командно-адміністративна банківська система. Перехідна банківська система. Розвинута банківська система. Вплив банківської системи на економічний розвиток суспільства. Перспективні напрями розвитку банківської системи в умовах фінансової глобалізації.

Тема 3. Організація і функціонування банківських систем зарубіжних країн

Банківські системи зарубіжних країн, особливості їх побудови та функціонування. Моделі взаємовідносин і взаємозв'язків між центральними банками та існуючими гілками влади зарубіжних країн. Стадії розвитку центральних банків зарубіжних країн. Етапи еволюції банківської системи США. Сучасна структура банківської системи США. Функції ФРС США. Типи кредитно-депозитних установ у США. Банківська система Німеччини. Функції центрального банку Німеччини. Федеральне відомство з нагляду за кредитними установами Німеччини та його основні завдання. Організаційні форми комерційних банків Німеччини. Банківська система Японії та особливості її розвитку.

Банк Англії, його утворення, організація і управління, роль і функції. Етапи еволюції банківської системи Англії. Історичні передумови розвитку Європейської системи центральних банків. Становлення банківської системи Польщі. Розвиток банківської системи Угорщини. Характеристика членів Групи Світового банку, їх цілі та системні проекти для України. Сучасний стан інтеграції банківської системи України у світовий фінансовий простір.

Тема 4. Банківська система України

Формування банківської справи в Україні, основні етапи розвитку. Розбудова національної банківської системи та законодавче підґрунтя її формування. Інфраструктура і структура банківської системи України. Національний банк України – перший рівень банківської системи України. Банки другого рівня як складова банківської системи України. Особливості створення банків, їх види та основні функції. Універсальні та спеціалізовані банки. Проблемні та кризові явища в банківській системі України. Класифікація сучасних банківських криз. Чинники виникнення банківської кризи та механізми їх впливу на банківську систему. Антикризові методи управління банківською системою країни. Стратегія розвитку банківської системи України. Організація і управління безпекою в банківській системі.

Тема 5. Центральний банк у банківській системі

Призначення та створення центральних банків. Особливості створення центральних банків світу. Статус та форми функціонування центрального банку. Завдання центрального банку. Операції центральних банків. Активні операції центральних банків. Пасивні операції центральних банків. Центральний банк як аналітичний та інформаційно-статистичний центр банківської системи. Основні напрями діяльності центральних банків. Незалежність центрального банку. Фактори оцінки рівня незалежності центрального банку. Політична незалежність центрального банку. Економічна незалежність центрального банку.

Становлення Національного банку України (НБУ) як центрального банку держави. Організаційно-правові основи діяльності НБУ. Принципи організації та функціонування Національного банку України. Структура НБУ. Повноваження, компетенції, операції та групи послуг НБУ. Функції НБУ. Грошово-кредитна політика НБУ та інструменти її реалізації. Класифікації грошово-кредитної політики НБУ. Особливості політики «дорогих грошей». Особливості політики «дешевих грошей». Класифікація інструментів грошово-кредитної політики НБУ. Інструменти прямого впливу на грошовий ринок. Інструменти опосередкованого впливу на грошовий ринок.: операції відкритого ринку, норми обов'язкових резервів, процент на політика, рефінансування банків. Регулювання курсу національної валюти. Валютна політика НБУ. Перспективи розвитку центрального банку України.

Тема 6. Банки другого рівня як складова банківської системи

Сутність, цілі та принципи діяльності комерційного банку в умовах ринкової економіки. Порядок створення та реєстрації вітчизняних банків та філій іноземних банків на території України. Ліцензування банківської діяльності. Нормативно-правові основи операційної діяльності банку. Структура управління банком. Реорганізація та реструктуризація банків, її види та методи.

Організація діяльності комерційного банку. Класифікація та принципи проведення банківських операцій. Операції банків по обслуговуванню платіжного обігу. Пасивні операції банків по залученню та запозиченню коштів. Активні операції банківських установ. Операції банків з цінними паперами. Операції банків в іноземній валюті. Механізм реалізації основних видів банківських послуг в сучасних умовах. Обслуговування банками корпоративних суб'єктів економічного господарювання. Надання та реалізація банківських послуг приватним клієнтам. Конкурентоспроможність банку та основні її індикатори.

Тема 7. Ризики в банківській діяльності

Ризики та їх роль у банківській діяльності. Класифікаційне групування ризиків у банківській діяльності. Методи оцінки та мінімізації ризиків у банківській діяльності. Системний ризик у банківській діяльності. Наслідки системного ризику для банківської системи.

Організація та функціонування системи ризик-менеджменту банку. Управління банківськими ризиками. Методи управління ризиками банківської діяльності. Принципи банківського управління ризиками. Елементи та підсистеми системи управління ризиками банківської діяльності. Інструментарій управління банківськими ризиками. Елементи системи ризик-менеджменту банку. Основні етапи управління ризиками банківської діяльності. Моніторинг ризику банківської діяльності та його необхідність.

Антикризове управління банківською системою та основні його положення. Класифікація цілей антикризового управління банком. Критерії ефективності антикризового управління банківською системою. Етапи стратегічного антикризового управління банком. Види антикризового управління банком. Стратегії антикризового управління банком: корпоративна стратегія, ділова стратегія та функціональна стратегія.

Тема 8. Інноваційні технології в банківській діяльності

Сутність та класифікація банківських інновацій. Стратегія інноваційної діяльності як складова стратегічного управління комерційним банком. Аналіз продуктивних інновацій та їх вплив на результати банківської діяльності. Оцінка технологічних, організаційно-управлінських та маркетингових інновацій банків. Інноваційна стратегія банку. Інноваційна модель ведення банківського бізнесу.

Інноваційна культура як елемент удосконалення діяльності банківської установи. Інформаційно-комунікаційні технології в банківській діяльності. Система дистанційного банківського обслуговування.

Цифровізація банківської діяльності. Інтернет-банкінг. Мобільний банкінг. Веб-банкінг. Модель «розумного багатоканального банку». Модель «соціально орієнтованого банку». Напрями використання соціальних мереж у діяльності банків. Модель «фінансової/нефінансової цифрової екосистеми». Сучасні технології мобільного гаманця. Технології блокчейн. Технології Ripple. Сучасні біометричні технології.

Тема 9. Стабільність банківської системи

Сутність і зміст стабільності банківської системи. Організаційно-економічне забезпечення фінансової стабільності банківської системи. Ознаки стабільності банківської системи. Внутрішні фактори впливу на фінансову стабільність банківської системи. Зовнішні фактори впливу на фінансову стабільність банківської системи.

Фінансова стійкість і ліквідність як індикатори стабільності банківської системи. Фінансова стійкість банківської системи. Статична фінансова стійкість банківської системи. Стратегічна фінансова стійкість банківської системи. Індикатори фінансової стабільності банківської системи та порядок їх обчислення. Кількісні методи діагностики стабільності банківської системи. Загрози стабільності банківської системи України та шляхи їх подолання.

Механізм забезпечення стабільності банківської системи. Принципи стратегії забезпечення стабільності банківської системи: загальні та спеціальні. Елементи забезпечення стабільності на рівні банківської системи: пруденційний нагляд, правове регулювання, макроекономічне становище в державі, інформаційне забезпечення. Елементи забезпечення стабільності на рівні банку: дотримання економічних нормативів, конкурентні переваги на ринку, рівень банківського менеджменту, інформаційні технології. Особливості забезпечення стабільності банківської системи. Державні банки в системі забезпечення стабільності банківської системи. Світовий досвід забезпечення стабільності банківської системи.

Тема 10. Фінансовий моніторинг банківської діяльності

Система регулювання банків. Регулювання діяльності банків. Антимонопольне регулювання банківської діяльності. Методи банківського регулювання. Превентивні методи. Протекційні методи. Економічні методи. Адміністративні методи банківського регулювання. Форми регулювання банківської діяльності. Адміністративне регулювання банківської діяльності. Індикативне регулювання банківської діяльності. Нагляд вищого рівня за банками. Концепції поведінки органів регулювання банківської діяльності.

Система банківського нагляду та її багаторівневність. Методи та напрями банківського нагляду. Принципи та функції банківського нагляду. Підходи до проведення банківського нагляду. Види банківського нагляду: вступний, попередній, поточний. Банківський контроль та його рівні. Форми банківського контролю. Загальний банківський контроль. Інтенсивний банківський контроль. Банківський нагляд: сутність, завдання та принципи організації. Класифікація банківського нагляду. Принципи банківського нагляду. Функції банківського нагляду. Види банківського нагляду за стадіями функціонування банківської системи: вступний, попередній, поточний. Банківський нагляд за виконанням кількісних вимог. Банківський нагляд за виконанням якісних вимог. Основні етапи банківського нагляду.

Поняття, структура та принципи системи фінансового моніторингу. Обов'язковий фінансовий моніторинг банківської діяльності. Рівні фінансового моніторингу: первинний і державний. Класифікація різновидів фінансового моніторингу. Взаємодія елементів системи фінансового моніторингу. Суб'єкти первинного фінансового моніторингу. Роль банків у процесі фінансового моніторингу. Напрями забезпечення якості фінансового моніторингу.

Міжнародні стандарти банківської діяльності. Базельський комітет з питань банківського нагляду. Базельські принципи ефективного нагляду за банківською діяльністю. Угоди «Базель I», «Базель II», «Базель III». Система моніторингу фінансового стану банків у світовій практиці.

Тема 11. Державне регулювання банківської системи

Державне регулювання банківської діяльності. Необхідність та цілі державного регулювання банківської діяльності. Аспекти сутності банківського регулювання: процесний, структурний, організаційно-функціональний. Суб'єкти регулювання банківської діяльності. Моделі регулювання банківської діяльності. Секторальна модель. Модель єдиного автономного наглядового органу. Модель єдиного автономного наглядового органу на базі центрального банку. Модель «двох вершин». Модель нагляду не центральним банком.

Державне регулювання банківської системи. Підсистеми державного регулювання банківської системи: методологічна, функціональна, інституційна. Особливості та рівні державного регулювання банківської системи. Складові державного регулювання банківської системи. Функції державного регулювання банківської системи. Регулювання діяльності банків в Україні. Економічні нормативи НБУ. Заходи впливу НБУ щодо діяльності сучасних банків. Форми реалізації банківського нагляду в Україні. Форми

банківського контролю в Україні. Соціальна відповідальність банківського сектору. Система гарантування вкладів фізичних осіб.

Тема 12. Банківська система в умовах глобалізації

Трансформація банківської діяльності в глобальному середовищі. Сфери, напрямки та форми фінансової глобалізації. Етапи розвитку фінансової глобалізації. Банківська система в умовах фінансової глобалізації. Глобалізація банківського бізнесу. Вплив глобалізації на умови розвитку банківської системи. Чинники глобалізації банківської діяльності. Еволюція глобалізації банківського капіталу.

Міжнародна банківська діяльність: суть, суб'єкти, європейський досвід. Сфери міжнародного банківського бізнесу. Міжнародні фінансові центри. Діяльність банків у міжнародних фінансових центрах. Міжнародні банки. Транснаціональні банки та особливості їх діяльності. Взаємодія банківської системи України з міжнародними фінансовими інституціями.

Консолідація банків як наслідок впливу глобалізації на банківську систему. Мотиви та форми консолідації банків. Реструктуризації банківської системи: економічний зміст, форми та етапи проведення. Стратегія консолідації банківських установ. Міжбанківські об'єднання та їх класифікація. Консолідація банківської системи України в умовах глобалізації фінансових ринків. Зарубіжний досвід регулювання консолідації банківських установ. Напрями вдосконалення консолідаційних процесів у банківській системі.

3.5. БЮДЖЕТНА СИСТЕМА

Тема 1. Сутність, призначення і роль бюджету держави

Бюджет держави як економічна категорія та складова фінансової системи. Історичні аспекти. Еволюція поглядів на суть і функції бюджету. Роль і місце бюджету у перерозподільних відносинах у суспільстві. Взаємозалежність між ВВП і бюджетом. Бюджетна централізація ВВП та її межі. Об'єктивна тенденція зростання бюджетної централізації ВВП, чинники, що протидіють цій тенденції. Фінансові протиріччя у суспільстві, пов'язані з формуванням бюджету та способи їх вирішення. Забезпечення оптимальності пропорцій розподілу і перерозподілу ВВП. Бюджетний вплив на забезпечення економічного і соціального розвитку. Бюджетна модель суспільства, необхідність її реформування в Україні.

Тема 2. Бюджет як основний фінансовий план держави

Сутність та організація бюджетного планування. Складові бюджету. Організаційні основи бюджетного процесу. Сутність бюджетного процесу. Основні завдання бюджетного процесу. Стадії бюджетного процесу. Фактори впливу на бюджетний процес.

Учасники бюджетного процесу, їх повноваження: Президент України, Верховна Рада України, Комітет Верховної Ради з питань бюджету, Рахункова палата, Кабінет Міністрів України, Міністерство фінансів, Державне казначейство, Розпорядники бюджетних коштів, Національний банк України, Державні органи місцевого рівня.

Бюджетний процес на загальнодержавному та на місцевому рівнях. Організаційні засади.

Тема 3. Бюджетний дефіцит і джерела його фінансування

Стан бюджету, рівновага доходів та видатків, профіцит та дефіцит. Економічна суть, теоретичні основи та причини виникнення бюджетного дефіциту. Види бюджетного дефіциту, шляхи подолання та джерела фінансування. Динаміка дефіциту в Україні та міжнародна практика.

Тема 4. Бюджетний устрій та побудова бюджетної системи України

Поняття бюджетного устрою і бюджетної системи, їх співвідношення.

Основи бюджетного устрою: виокремлення видів бюджетів; встановлення принципів побудови бюджетної системи; організація розмежування доходів і видатків між ланками

бюджетної системи; встановлення характеру і форми взаємовідносин між бюджетами. Види бюджетів. Центральний бюджет держави, його призначення. Місцеві бюджети, їх види.

Суть та значення бюджетної класифікації, класифікація доходів бюджету, класифікація видатків бюджету. Класифікація фінансування бюджету, класифікація боргу.

Зведений бюджет та його види. Бюджетне право в Україні. Бюджетний кодекс України, інші нормативні акти.

Тема 5. Міжбюджетні відносини та бюджетне вирівнювання

Засади розмежування видатків і доходів між окремими бюджетами.

Закріплення джерел доходів за видами бюджетів. Основні засади формування доходів місцевих бюджетів, їх поділ на ті, що враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів і ті, що не враховуються.

Територіальний та відомчий підходи до розподілу видатків. Розподіл видатків на ті, що враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів та ті, що не враховуються. Фактори, що визначають порядок і пропорції розподілу доходів між бюджетами.

Порядок формування міжбюджетних трансфертів. Вирівнювання бюджетної забезпеченості місцевих бюджетів. Формульний розрахунок міжбюджетних трансфертів.

Тема 6. Система доходів бюджету

Методи і джерела формування доходів бюджету. Склад і структура доходів бюджету. Соціально-економічна сутність податків та їх роль у формуванні доходів бюджету. Організація мобілізації доходів бюджету. Механізм формування доходної бази бюджетів. Доходи бюджету, надходження до бюджету.

Податкові надходження. Види непрямих податків, їх роль у доходах бюджету. Пряме оподаткування, його види. Значення прямих податків у формуванні доходів бюджету. Платежі за ресурси, їх види, роль у доходах бюджету.

Місцеві податки і збори.

Неподаткові доходи бюджету, їх характеристика. Доходи від власності та підприємницької діяльності. Доходи від операцій з капіталом. Доходи рентного характеру. Інші неподаткові доходи бюджету.

Офіційні трансферти та їх роль у формуванні доходів окремих бюджетів. Державні та місцеві позики. Організація мобілізації доходів бюджету.

Тема 7. Система видатків бюджету

Функції держави, їх вплив на склад і структуру видатків бюджету. Роль видатків бюджету у фінансовому забезпеченні потреб соціально-економічного розвитку. Наукова класифікація видатків бюджету, її ознаки.

Склад і структура видатків бюджетів. Бюджетне фінансування видатків. Принципи, форми та методи бюджетного фінансування. Порядок фінансування бюджетних установ та організацій. Видатки бюджету, витрати бюджету. Бюджетне фінансування, форми бюджетного фінансування: кошторисне фінансування, державне фінансування інвестицій, позички з державного бюджету, державні дотації. Методи бюджетного фінансування.

Тема 8. Видатки бюджету на економічну діяльність держави та науку

Склад видатків бюджету на економічну діяльність. Форми фінансування видатків на економічну діяльність.

Бюджетні інвестиції та їх види. Капітальні вкладення і джерела їх фінансування. Відомча система фінансування та фінансування інвестиційних проектів. Конкурсний відбір об'єктів бюджетного інвестування, його завдання і критерії. Бюджетне фінансування інвестиційних проектів за рахунок цільових державних позик.

Бюджетні кредити, порядок їх видачі і погашення. Порядок дотування збиткових підприємств. Шляхи фінансового оздоровлення державного сектора і ліквідації збитковості. Підтримка малого бізнесу.

Галузева структура видатків бюджету України на економічну діяльність. Особливості фінансування видатків на розвиток промисловості та енергетики, будівництва, транспорту, дорожнього господарства, зв'язку, телекомунікацій та інформатики, сільського та лісового господарства, на розвиток місцевої інфраструктури та комунальної власності.

Видатки бюджету на науку. Напрями наукових досліджень. Способи здійснення бюджетного фінансування.

Тема 9. Видатки бюджету на соціальний захист та утримання соціальної сфери

Соціальні видатки бюджету як відображення соціальної політики держави. Типи соціальної політики та їх вплив на обсяги бюджетного фінансування соціальних видатків. Склад соціальних видатків: видатки на соціальний захист, соціальне забезпечення і соціальну сферу.

Зміст соціальних гарантій і соціального захисту населення. Джерела фінансування соціальних гарантій та соціального захисту населення. Форми та види соціального захисту населення. Система пенсійного забезпечення в Україні та її розвиток. Соціальне страхування в Україні. Соціальний захист окремих категорій населення, характеристика його видів та порядок нарахування компенсацій, допомоги, субсидій та інших виплат.

Форми і методи фінансового забезпечення установ соціальної сфери. Бюджетне фінансування закладів соціальної сфери, його організація, основи їх кошторисного фінансування. Видатки бюджету на освіту. Видатки бюджету на охорону здоров'я. Фінансування закладів культури, закладів фізичної культури і спорту. Фінансування преси, видавництва, радіомовлення, телебачення.

Тема 10. Видатки бюджету на оборону, правоохоронну діяльність, безпеку держави і управління

Фінансові та політичні аспекти видатків держави на оборону. Воєнна доктрина країни та її вплив на рівень і розмір видатків на оборону. Необхідність, склад і характеристика видатків на оборону, особливості планування та фінансування. Аналіз динаміки видатків на оборону.

Система органів влади та управління в Україні. Склад видатків на управління, порядок їхнього планування та фінансування. Складання кошторисів органів державної влади та управління. Утримання органів законодавчої і виконавчої влади. Видатки на судові органи і прокуратуру. Видатки на правоохоронні органи. Видатки на утримання фінансових, фіскальних і митних органів.

Тема 11. Видатки бюджету на обслуговування та погашення державного і місцевого боргу

Державний борг та його структура. Засади управління державним боргом. Управління державним боргом. Специфіка управління гарантованим державним боргом. Граничний обсяг державного (місцевого) боргу. Граничний обсяг надання державних (місцевих) гарантій. Видатки бюджету на обслуговування державного боргу. Економічні та соціальні наслідки державного боргу. Державні боргові цінні папери. Державні облігації України. Казначейські зобов'язання України. Місцевий борг і його характеристика.

Тема 12. Казначейське обслуговування бюджетних коштів

Державна казначейська служба: організаційна структура, завдання і функції.

Основні принципи функціонування казначейської системи виконання бюджету.

Розпорядники бюджетних коштів, їх функції. Взаємодія органів Державної казначейської служби та розпорядників бюджетних коштів.

Касове виконання державного бюджету за доходами і видатками.

Поняття єдиного казначейського рахунку та управління ним. Порядок відкриття реєстраційних рахунків підприємств, організацій, установ.

Контрольні повноваження органів казначейської служби.

Тема 13. Бюджетний ризик-менеджмент

Сутність бюджетних ризиків та їх характеристика. Технології управління бюджетними ризиками. Взаємозв'язок елементів системи бюджетного ризик-менеджменту. Завдання і принципи бюджетного ризик-менеджменту. Стратегічне і тактичне управління бюджетними ризиками.

Кількісна і якісна оцінка ризику. Підходи до вимірювання бюджетних ризиків. Показники оцінки бюджетних ризиків. Методи управління бюджетними ризиками.

Ризик-менеджмент бюджетних доходів на стадіях бюджетного процесу. Ризики видаткової частини бюджету та управління ними. Дефіцит бюджету і державний борг як складові бюджетних ризиків.

3.6. ФІНАНСОВИЙ РИНОК

Тема 1. Фінансовий ринок: сутність, функції та роль в економіці

Передумови виникнення фінансового ринку. Рух фінансових потоків в економіці. Попит і пропозиція фінансових ресурсів. Структура фінансового ринку. Роль та функції фінансового ринку. Перетворення тимчасово вільних фінансових ресурсів інвестиції та інші форми фінансування, кредитування і страхування. Сегментація фінансового ринку за видами фінансових активів, за періодом обертання фінансових активів, за організаційними формами функціонування. Первинний і вторинний фінансовий ринок

Склад суб'єктів фінансового ринку. Класифікація суб'єктів фінансового ринку: продавці та покупці фінансових активів, фінансові посередники, інститути інфраструктури фінансового ринку. Продавці та покупці на ринку позикових капіталів на ринку цінних паперів, на валютному ринку, на ринку золота. Професійні учасники фінансового ринку як особлива група фінансових посередників. Функції фінансових посередників. Моделі фінансового ринку. Особливості функціонування європейської, американської та змішаної моделей фінансового ринку.

Фінансовий ринок як спосіб інвестування тимчасово вільних засобів. Основні мотиви заощаджень кредиторів. Характеристика фінансового ринку України. Приоритетні напрямки розвитку вітчизняного фінансового ринку.

Тема 2. Регулювання фінансового ринку

Сутність і необхідність регулювання фінансового ринку. Мета та цілі регулювання фінансового ринку. Принципи регулювання фінансового ринку та необхідність їх дотримання. Основні напрями регулювання фінансового ринку та його сегментів. Рівні та форми регулювання фінансового ринку. Основні проблеми та напрями вдосконалення державного регулювання ринку фінансових послуг в Україні.

Моделі регулювання фінансового ринку. Секторна модель регулювання фінансового ринку та її поширення в практичній діяльності. Модель регулювання фінансового ринку за завдання та особливості розподілу обов'язків органів регулювання. Організація системи регулювання діяльності суб'єктів фінансового ринку за моделлю єдиного регулятора.

Державне регулювання фінансового ринку: сутність і необхідність. Зовнішнє та внутрішнє державне регулювання фінансового ринку. Загальнонаціональні регуляторні інституції на фінансовому ринку. Склад і характеристика спеціальних регуляторних інституцій фінансового ринку.

Методи державного регулювання фінансового ринку. Методи прямого державного регулювання фінансового ринку: законодавче забезпечення, державна реєстрація, ліцензування, інформаційне забезпечення, нагляд. Непрямі (економічні) методи регулювання фінансового ринку. Важелі (способи) непрямого впливу на функціонування фінансового ринку: податкова політика, монетарна політика, боргова політика. Саморегулювні організації на фінансового ринку: їх цілі, склад та компетенції.

Тема 3. Фінансові інструменти

Сутність фінансових інструментів, їх роль і значення на фінансовому ринку. Класифікація фінансових інструментів та їх різновиди. Фінансові інструменти кредитного ринку, фондового ринку, валютного ринку. Особливості первинних і похідних фінансових інструментів. Фінансові інструменти та фінансові активи на фінансовому ринку. Основні фінансові інструменти валютного, страхового ринку та ринку золота (та інших цінних металів). Інструменти міжнародного фінансового ринку, особливості їх організації.

Характеристик фінансових інструментів. Період обігу фінансових інструментів. Податковий статус фінансових інструментів та його значення для емітентів. Поворотність і подільність фінансових інструментів. Конвертованість фінансових інструментів. Ліквідність фінансових інструментів. Дохідність фінансових інструментів та порядок її визначення. Ризиковість фінансових інструментів.

Оцінка фінансових інструментів: сутність і необхідність. Поняття внутрішньої вартості фінансових інструментів. Етапи визначення внутрішньої вартості фінансових інструментів. Ставка дисконтування. Реальна дохідність фінансових інструментів. Оцінка ліквідності фінансових інструментів за рівнем фінансових втрат і витрат. Премія за ліквідність. Високоліквідні та низько ліквідні фінансові інструменти. Оцінка ризику фінансових інструментів. Дисперсія дохідності фінансових інструментів. Премія за ризик фінансового інструмента.

Тема 4. Основи портфельної теорії

Сутність портфеля фінансових інструментів та основні його параметри. Величина та структура портфеля фінансових інструментів. Ринковий портфель фінансових інструментів. Ефективний портфель фінансових інструментів. Правила оптимізації портфеля фінансових інструментів.

Портфельна теорія. Еволюція сучасної портфельної теорії, основні етапи розвитку. Гіпотеза ефективного ринку. Гіпотеза фрактального ринку. Принципи гіпотези фрактальності ринку: ліквідність, фрактальність, періодичність інвестиційних стратегій. Теорія рефлексивності Дж Сороса, теорія хаосу, теорія Еліота.

Оцінка характеристик портфеля фінансових інструментів. Диверсифікація ризику портфеля фінансових інструментів. Диверсифікований та систематичний ризик портфеля фінансових інструментів. Очікувана дохідність портфеля фінансових інструментів та її визначення. Коваріація та її застосування у формуванні ефективного портфеля фінансових інструментів. Позитивна та негативна коваріація портфеля фінансових інструментів. Модель оцінки капітальних активів У.Шарпа (CAPM). Модель арбітражного ціноутворення С. Росса. Прогнозування розвитку фінансового ринку на основі теорії Доу. Теорія змінної середньої у системі прогнозного апарату технічного аналізу. Основні принципи на, яких базується ця теорія.

Метод фундаментального аналізу. Класифікація факторів, що впливають на динаміку кон'юнктури фінансового ринку на основі фундаментального аналізу. Основні методи прогнозування кон'юнктури фінансового ринку на основі фундаментального аналізу.

Тема 5. Організація діяльності на кредитному ринку

Кредитний ринок як сегментарна складова фінансового ринку. Класифікація позик на кредитному ринку. Учасники кредитного ринку та їх функції. Банківські установи на кредитному ринку та особливості їх діяльності. Банківський кредит. Грошова позика та її форми. Принципи банківського кредитування. Види банківських кредитів. Середньо- та довгострокове фінансування (кредитне) через посередників. Позики фізичним особам. Споживчий кредит. Іпотечний кредит. Позики на будівництво та придбання житла. Інвестиційний кредит. Позики під боргові зобов'язання, які надаються виробничим компаніям. Лізинг к різновид кредитних операцій.

Кредитні спілки як суб'єкти кредитного ринку: особливості створення та діяльності. Ломбардна діяльність на кредитному ринку. Фінансові та супутні послуги ломбардів. Фінансові компанії та їх діяльність на кредитному ринку. Юридичні особи публічного права та інші суб'єкти кредитного ринку.

Тема 6. Інструменти кредитного ринку

Характеристика кредитних грошей. Банкноти, чеки та векселі на кредитному ринку. Електронні гроші на кредитному ринку: переваги та недоліки використання. Банківський акцепт і комерційні папери як інструменти кредитного ринку.

Цінні папери кредитного ринку. Ощадні (депозитні) сертифікати: переваги та недоліки використання на кредитному ринку. Депозитні сертифікати НБУ як монетарний інструмент на кредитному ринку. Іпотечні сертифікати, сертифікати участі. Сертифікати фронду операцій з нерухомістю. Заставні цінні папери та їх необхідність використання на кредитному ринку.

Тема 7. Організація діяльності на валютному ринку

Сутність і необхідність валютного ринку. Основні та специфічні функції валютного ринку. Ринок «Форекс» як сегмент валютного ринку. Валютні цінності як засоби валютно-фінансових відносин. Основні, другорядні та екзотичні валюти на валютному ринку. Групи валютних цінностей в Україні за Класифікатором іноземних валют і банківських металів.

Валютне котирування та валютний курс. Види та функції валютних курсів. Методи валютного котирування. Пряме котирування, зворотнє котирування та крос-курс. Валютна пара. Конвертованість валюти та її типи.

Учасники валютного ринку та їх функції. Банківські установи на валютному ринку. Валютна позиція банку: довга відкрита валютна позиція та коротка відкрита валютна позиція. роль Центрального банку на валютному ринку. Валютне регулювання та курсова політика Центрального банку. Система валютного регулювання в Україні, етапи її розвитку. Небанківські фінансові установи на валютному ринку. Українська міжбанківська валютна біржа. Валютний контроль і суб'єкти його здійснення.

Тема 8. Валютні операції та їх особливості

Валютні операції та порядок їх ліцензування. Індивідуальні та генеральні валютні ліцензії. Класифікація валютних операцій. Конверсійні валютні операції та їх різновиди. Інтервенційні валютні операції. Операції із залучення та розміщення валютних цінностей та їх класифікація. Неторгові валютні операції.

Валютні операції з негайною поставою та особливості їх здійснення. Касові конверсійні операції. Валютні операції сот. Строкові валютні операції та їх особливості. Форвардні валютні операції та їх види: угода аутрайт і угоди своп. Ф'ючерсні валютні операції та їх особливості. Валютні свопи та мета їх використання. Формування цін у форвардних контрактах. Форвардний курс. Форвардна маржа. Своп-курс.

Особливості операцій з банківськими металами. Види операцій з банківськими металами. Торгівля банківськими металами. Операції з готівковими банківськими металами. Операції з безготівковими банківськими металами. Переваги та недоліки операцій з банківськими металами.

Тема 9. Організація фондового ринку

Сутність, структура та принципи організації фондового ринку. Класифікація фондового ринку. Функції фондового ринку. Специфіка функціонування фондового ринку. Правові засади обігу цінних паперів в Україні. Економічна характеристика вітчизняного фондового ринку на сучасному етапі.

Біржовий ринок та його особливості. Фондова біржа як інститут фондового ринку. Функції фондової біржі. Порядок створення фондової біржі в Україні. Порядок торгів на фондових біржах. Поняття лістингу на фондовій біржі. Біржовий список. Групи цінних паперів біржового списку. Лістингові та позалістингові цінні папери. Біржова угода, біржові торги. Класифікація біржових угод. Особливості укладання касових і строкових біржових угод. Тверді, умовні та пролонговані біржові угоди. Різновиди пролонгованих біржових угод: репорт і депорт. Біржові угоди із заставою, угоди із премією, угоди стелаж, угоди без узгодженої ціни, угоди із зазначенням ціни. Поставки цінних паперів проти оплати. Класифікація біржових заявок: ринкова заявка, лімітна заявка, заявка «стоп». Поняття простого та подвійного

аукціонів. Система котирування біржових курсів. Організація позабіржового ринку цінних паперів. Позабіржові угоди.

Котирування цінних паперів на фондовій біржі. Біржовий курс цінних паперів. Види котирування цінних паперів. Фіксингове котирування цінних паперів – простий аукціон. Спеціальне та нормальне фіксингове котирування на фондовій біржі. Мультифіксингове (безперервне) котирування цінних паперів на фондовій біржі. Ціна відкриття, ціна закриття, найкраща ціна продавця, найкраща ціна покупця. Визначення біржового курсу цінного паперу.

Тема 10. Фінансові інструменти фондового ринку

Емісійна діяльність на фондовому ринку. Види обслуговування емісійних операцій по емісії цінних паперів на фондовому ринку. Поняття і види цінних паперів. Пайові, боргові та похідні цінні папери. Пайові цінні папери на фондовому ринку: акції, депозитарні розписки, інвестиційні сертифікати. Права власників простих акцій. Види цін на акції. Доходи акціонерів. Дохідність акцій. Порядок оцінювання простих акцій. Привілейовані акції. Ціна привілейованих акцій. Ринок депозитарних розписок. Учасники розміщення депозитарних розписок. Вигоди від розміщення депозитарних розписок.

Боргові цінні папери на фондовому ринку. Облігації, переваги їх емісії. Публічне і приватне розміщення облігацій. Класифікація облігацій. Ціни на облігації: номінальна, ринкова, викупна. Дохідність облігацій. Фактори впливу на ціну облігації. Дохідність облігацій: поточна дохідність, дохідність облігацій до погашення. Криві дохідності облігацій. Теорії часової залежності дохідності облігацій. Конвертовані облігації та їх переваги. Операції з облігаціями на фондовому ринку. Стратегія купівлі облігацій з нульовим купоном. Стратегія імунізації вкладень. Державні облігації: облігації внутрішньої державної позики та облігації зовнішньої державної позики. Муніципальні облігації в Україні. Єврооблігації та особливості їх розміщення. Переваги та недоліки емісії та обігу єврооблігацій.

Казначейські зобов'язання та їх різновиди. Короткострокові казначейські векселі. Середньострокові казначейські білети. Довгострокові казначейські зобов'язання (бонди). Фактори формування ринкової вартості казначейських зобов'язань. Дохідність державних казначейських зобов'язань в Україні.

Похідні цінні папери фондового ринку та їх різновиди. Форвардні контракти та особливості їх укладання. Хеджування як інструмент мінімізації ризику на фондовому ринку. Інструмент хеджування. Об'єкт хеджування. Довга і відкрита позиція за форвардним контрактом. Ф'ючерсні контракти та особливості їх виконання. Механізм укладання ф'ючерсних контрактів. Початкова маржа ф'ючерсних контрактів. Варіаційна маржа ф'ючерсних контрактів. Сутність опціонів як умовних вимог фондового ринку. Ціна виконання опціону. Строк погашення опціону. Різновиди опціонів: опціони колл, опціони пут, американський опціон, європейський опціон. Премія за опціоном. Внутрішня вартість опціону. Дохідність опціону. Опціонні стратегії: комбінації та спред.

Тема 11. Учасники фондового ринку

Загальна характеристика учасників фондового ринку. Класифікація учасників фондового ринку. Прямі учасники фондового ринку: емітенти та інвестори. Непрямі учасники фондового ринку: професійні та інфраструктурні учасники. Професійна діяльність на фондовому ринку, її види та характеристика. Засади та принципи діяльності торговців цінними паперами. Фінансові послуги з розміщення цінних паперів на ринку. Брокерська діяльність на фондовому ринку. Торгівля цінними паперами на фондовому ринку. Організація торгівлі на фондовому ринку.

Індивідуальні та інституційні інвестори на фондовому ринку. Класифікація інвесторів фондового ринку. Переваги та недоліки індивідуальних інвесторів фондового ринку. Переваги та недоліки інституційних інвесторів фондового ринку. Трейдери, на фондовому ринку. Інститути спільного інвестування на фондовому ринку. Пайовий інвестиційний фонд, корпоративний інвестиційний фонд. Відкриті, інтервальні та закриті інвестиційні фонди. Особливості створення та функціонування венчурних інвестиційних фондів. Диверсифіковані й не диверсифіковані інвестиційні фонди.

Професійні учасники фондового ринку: брокери, дилери, андеррайтери. Сутність і особливості брокерської діяльності на фондовому ринку. Переваги та недоліки здійснення операцій з цінними паперами через брокера. Діяльність брокера з управління цінними паперами. Особливості дилерської діяльності на фондовому ринку. Вимоги та обмеження щодо діяльності торговців цінними паперами на фондовому ринку. Андеррайтери як професійні посередники фондового ринку. Основні функції адеррайтингу. Особливості діяльності адеррайтерів. Типи договорів з адеррайтером. Ціновий спред адеррайтера. Вимоги до фінансового стану торговців цінними паперами на фондовому ринку. Нормативи капіталу, ліквідності та інвестування для торговців цінними паперами. Компанії з управління активами та їх функції на фондовому ринку.

Інфраструктурні учасники фондового ринку. Сутність і необхідність депозитарної системи. Структура депозитарної системи України: нижній та верхній рівні. Види депозитарних операцій зберігача на фондовому ринку. Адміністративні, облікові та інформаційні депозитарні операції. Функції реєстраторів і зберігачів цінних паперів на фондовому ринку. Депозитарії цінних паперів: призначення та особливості діяльності. Національний депозитарій України. Розрахунково-клірингова діяльність депозитаріїв. Кліринг цінних паперів та його етапи. Квитування депозитарія. Види розрахункових операцій депозитарія. Неттінгові розрахунки депозитарія.

Тема 12. Фондові індекси та рейтинги

Індикатори фінансового ринку. Індексна оцінка фондового ринку. Фондовий індекс та його функції. Особливості прояву діагностичної, індикативної та спекулятивної функції фондового індексу. Характеристики фондового індексу. Параметри списку індексу (індексна корзина, лістинг індексу). Методи розрахунку фондових індексів. Прямий розрахунок фондового індексу. Індексний метод розрахунку.

Фондові індекси окремих ринків. Індекси фондового ринку США: Індекс S&P 500, Індекс NASDAQ. Індекси фондового ринку Великої Британії: індекси Financial Times (FT-SE 30, FT-SE 100) – сутність і особливості обчислення. Індекс Доу-Джонсона: переваги та недоліки, особливості розрахунку Індекси фондового ринку Німеччини: Індекс DAX-30, Індекс L-DAX. Індекси фондового ринку Японії: Індекс Nikkei 225, Індекс Торіх. Індекси фондового ринку Франції: Індекс CAC 40. Індекси фондового ринку Росії: Індекс РТС. Індекси фондового ринку України: Індекс ПФТС, Індекс UX склад і особливості обчислення.

Рейтингова оцінка цінних паперів. Рейтинг цінних паперів, його об'єкти. Різновиди й типи рейтингів. Рейтингові агентства. Найбільші світові рейтингові агентства: Standard & Poor's, Moody's Investors Service, "Fitch Ratings". Види рейтингової школи оцінки цінних паперів. Міжнародна рейтингова шкала оцінки. Національна рейтингова шкала оцінки. Довгостроковий і короткостроковий кредитний рейтинг за Національною рейтинговою шкалою оцінки цінних паперів. Рейтингові дії агентства. Рейтинг цінних паперів в Україні: порядок визначення та оприлюднення інформації.

4. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Список рекомендованих джерел з дисципліни «Фінанси підприємств»:

1. Бедринець М. Д., Довгань Л. П. Фінанси підприємств: навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 292 с.
2. Біла О. Г. Фінанси підприємств : навч. посіб.; Укоопспілка, Львів. комерц. акад. Київ : Алерта, 2016. 185 с.
3. Зянько В. В. Фінанси підприємств: навч. посіб. Вінниц. нац. техн. ун-т. Вінниця : ВНТУ, 2016. Ч. 1. 2016. 125 с.
4. Каламбет С. В. Фінанси підприємств. Практикум : навч. посіб. для студентів ВНЗ. Дніпро : Герда, 2016. 259 с.
5. Непочатенко О. О. Фінанси підприємств у схемах і таблицях : навч. посіб. Умань : Сочінський, 2015. 382 с.
6. Поважний О. С. Фінанси підприємств: підручник. Донец. держ. ун-т упр. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2015. 456с.
7. Тарасенко І. О. Фінанси підприємств: підруч. для студентів ВНЗ напряму підгот. 6.030508 «Фінанси і кредит». Київ. нац. ун-т технологій та дизайну. Київ : КНУТД, 2015. 359 с.
8. Фінанси підприємств : навч. посіб. / Аніловська Г. Я. та ін. ; за ред. Г. Я. Аніловської, І. Б. Висоцької; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів : ЛьвДУВС, 2018. 439 с.
9. Фінанси підприємств : навч. посіб. / Абакуменко О. В. та ін. ; за заг. ред. проф. Л. О. Коваленко ; Чернігів. нац. технол. ун-т. Чернігов ; Ніжин : Лук'яненко В. В. : Орхідея, 2016. 393 с.
10. Фінанси підприємств : навч. посіб. / Яцух О. О. та ін. ; за ред. О. О. Яцух ; Тавр. держ. агротехнол. ун-т. Мелітополь : Вид. буд. Мелітоп. міськ. друк., 2018. 290 с.
11. Фінанси підприємств: підручник / Н.О. Власова, В. А. Міщенко, Т. В.П'ятак, Т. І. Кочетова, А.В. Котлярова. Харків: Світ книг, 2018. 437 с.

Список рекомендованих джерел з дисципліни «Страховання»:

1. Антонік В. І. Страховання та страхові послуги у господарській діяльності : навч. посіб. для студентів екон. спец. ВНЗ. Кривий Ріг : Р. Козлов, 2015. с. 711.
2. Говорушко Т. А. Страховання: навчальний посібник. Львів : «Магнолія 2006», 2014. 328 с.
3. Журавльова Т.О. Страховання: навч. посібн. Київ: «Освіти України», 2017. 320 с.
4. Журавка О. С. Страховання : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2020. 350 с.
5. Мрачковська Н.К. Страховання: навч. посіб. Київ : ЦП "Компринт", 2015.225 с.
6. Неівестна О.В. Страхові послуги. Конспект лекцій. Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2017. 180 с
7. Плиса В.Й. Страховання : підручник, 2-ге видання, виправлене й доповнене. Київ: Каравела, 2019. 512 с.
8. Про страховання : Закон України від 07.03.1996 №85/96-ВР зі змінами та доповненнями URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>
9. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб. Закон України № 4452-VI від 21.10.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4452-17>.
10. Сокиринська І. Г. Журавльова Т. О. Аберніхіна І. Г. Страховий менеджмент : навч. посіб. Дніпропетровськ: Пороги, 2016. 301с.
11. Соціальне страхування : навчальний посібник / О.В. Безкровний, В.І. Аранчій, В.І. Лихопій ; Полтавська державна аграрна академія Полтава, 2016. 219 с.
12. Стратегія розвитку страхового ринку України на 2012-2021 роки // Асоціація «Українська федерація убезпечення» URL : http://ufu.org.ua/ua/about/activities/strategic_initiatives/5257.
13. Страховання: навч. посіб. / О. Г. Михайленко. Дн-ск.: ДНУ, 2016.156 с.

Список рекомендованих джерел з дисципліни «Податкова система»:

1. Баранова В. Г. Податкова система: навч. посіб. / Баранова В. Г. та ін. ; за заг. ред. д-ра екон. наук В. Г. Баранової ; Одес. нац. екон. ун-т. Одеса : ВМВ, 2014. 341 с.
2. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 року №2456-VI (із змінами). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/card2#Card>.
3. Воронська О. О. Податки в Україні: від теорії до практики: Навчальний курс. Київ: Акцент ПП. 2018. 464 с.
4. Господарський кодекс України: Кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
5. Інструкція про порядок нарахування і сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, затверджена наказом МФУ від 20.04.2015 р. № 449.
6. Конституція (основний закон) України від 28.06.1996 р. // ВВРУ, 1996, № 30, С.141; Із змінами, внесеними Законом України від 08.12.2004 р. № 2222-IV. ВВРУ. 2005. № 2. С.44.
7. Митний кодекс України. Відомості Верховної Ради України : документ 4495-17, редакція від 01.01.2018 року. URL : www.rada.gov.ua.
8. Мединська Т. В., Чабанюк О. М. Спеціальні податкові режими: загальні положення, облік і звітність : навчально-практичний посібник. Алерта, 2017. 240 с.
9. Податкова система : навч. посіб. / за заг. ред. Андрущенко В. Л. К. : Центр учбової літератури, 2016. 416 с.
10. Податкова система : навчальний посібник / за заг. ред. І. С. Волохової, О. Ю. Дубовик. Харків: Видавництво «Діса плюс», 2019. 402 с.
11. Податкова система: навчальний посібник / за ред. С. В. Косторного. Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2018. 196 с.
12. Податковий кодекс від 02.12.2010 р. № 2755-VI Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (Остання редакція від 18.01.2018. Внесення змін (закон від 31.05.2017 N 1389-VIII /1389-19/), ст. 249 . URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
13. Положення Про Державну фіскальну службу України: Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 21 травня 2014 р. № 236. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/236-2014-p>.
14. Синчак В.П., Самарічева Т. А. Податок на додану вартість у системах ціноутворення й оподаткування молокопереробних підприємств. Монографія. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2019. 180 с.

Список рекомендованих джерел з дисципліни «Банківська система»:

1. Банківська система. Банківські операції : тест. завдання / Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича ; уклад.: Н. Р. Швець, І. Я. Ткачук, О. М. Крупей. Чернівці : Рута, 2015. 91 с.
2. Банківська система : навч. посіб. / П. М. Карась та ін.. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 291 с.
3. Банківська система України: інституційні зміни та інновації: колект. монографія / Л. О. Примостка та ін. ; за заг. ред. Л. О. Примостки ; Держ. ВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана". Київ : КНЕУ, 2015. 434 с.
4. Банківська система : навч. посіб. / О. І. Береславська та ін. ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. О. І. Береславської ; Держ. фіск. служба України, Ун-т держ. фіск. служби України. Ірпінь : Університет ДФС України, 2018. 485 с.
5. Буряк О.П. Антикризове регулювання банківської системи в Україні / О. П. Буряк. Львів : Ліга-Прес, 2016. 281 с.
6. Варцаба В. І. Сучасне банківництво: теорія і практика : навч. посіб. Держ. ВНЗ «Ужгород. нац. ун-т». Ужгород : Говерла, 2018. 363 с.
7. Васильченко О. Б. Фінансова безпека банківської системи України: філософські детермінанти : монографія. Терноп. нац. екон. ун-т. Тернопіль : ТНЕУ, 2017. 357 с.
8. Гусев К. О. Заходи стабілізації банківської системи України: монографія. Київ : Фенікс, 2017. - 127 с.
9. Дзюблюк О. В. Управління ліквідністю банківської системи України: монографія. Тернопіль : Вектор : Осадца Ю. В., 2016. 289с.
10. Ефективність та конкурентоспроможність банківської системи України: монографія /

- Г. Т. Карчева та ін.; за заг. ред. д-ра екон. наук Г. Т. Карчевої ; Держ. ВНЗ «Ун-т банк. справи». Київ : ДВНЗ «Університет банківської справи», 2016. 279 с.
- 11.Калініченко Л. Л. Банківська система Текст: навч. посіб. Укр. держ. ун-т залізн. трансп. Харків : УкрДУЗТ, 2015. 250 с.
- 12.Погореленко Н. П. Стабільність банківської системи: теорія, методологія, практика : монографія. ДВНЗ "Ун-т банк. справи". Київ : ДВНЗ "Ун-т банк. справи", 2018. 614 с.
- 13.Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: Інструкція затверджена Постановою Правління НБУ від 21 січня 2004р. №22.URL: [http:// zakon1 .rada .gov .ua /laws /show/z0377-044](http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0377-044).
- 14.Про міжбанківський переказ коштів в Україні в національній валюті: Інструкція затверджена Постановою Правління НБУ від 16 серпня 2006р. №320. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1035-06>.
- 15.Про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах: Інструкція затверджена Постановою Правління НБУ від 12 листопада 2003р. №492. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03>.
- 16.Про порядок здійснення банками України вкладних (депозитних) операцій з юридичними і фізичними особами: Положення затверджене Постановою правління НБУ від 03 грудня 2003 року №516. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1256-03>.
17. Розвиток банківської системи в умовах трансформації економічного простору : кол. монографія / Алієва С. С. та ін. ; за ред. Чепелюк Г. М., Пантелєєвої Н. М. ДВНЗ "Ун-т банк. справи". Черкаси : ДВНЗ "Ун-т банк. справи", 2016. 413 с.

Список рекомендованих джерел з дисципліни «Бюджетна система»:

1. Бюджетний кодекс України: Кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 50-51, ст.572.
2. Бюджетна система : навчальний посібник. Друге видання, перероблене і доповнене / І.Л. Шевчук, В.О. Черепанова, Т.О. Ставерська . Харків : Видавець Іванченко І. С., 2015. 284 с.
3. Бюджетна система: тенденції розвитку / В.М. Мазярчук та ін.; під ред. В.М. Мазярчука. Київ: «ФОП Лопатіна О.О.», 2019. 384 с.
4. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки: монографія / І.Я. Чугунов, Т.В. Канєва, М.Д. Пасічний та ін.; за заг. ред. І.Я. Чугунова. Київ: Глобус-Пресс, 2018. 354 с.
5. Бюджетна система в таблицях і схемах : навчальний посібник / Ситник Н.С., Західна О.Р., Стасишин А.В., Шушкова Ю.В. Львів : Видавництво: Апріорі, 2017. 180 с.
6. Васильєва Н. В., Гринчук Н. М., Дерун Т. М., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф. Місцевий бюджет і фінансове забезпечення об'єднаної територіальної громади: навч. посіб. Київ: 2017. 119 с.
7. Макогон В.Д. Бюджетна стратегія держави: монографія. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т. 2018. 364 с.
8. Податковий кодекс України: Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112.
9. Про Державний бюджет України на 2020 рік: Закон України від 14.11.2019 року № 294-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-20#Text>.
10. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1997, № 24, ст.170.
11. Сучасна бюджетна система: правила та процедури: навчальний посібник / За заг. ред. В. В. Зубенка; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-П) впровадження». Київ, 2017. 184 с.
12. Трещов М. М. Місцеві фінанси та місцеві бюджети: точки дотику та відмінності понять. // Ефективність державного управління. 2015. Вип. 42. С.183-190.

Список рекомендованих джерел з дисципліни «Фінансовий ринок»:

1. Близнюк В. П. Ринок фінансових послуг: навч. посібник для здобувачів другого (магістерського) рівня спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування газузі знань 07 Управління та адміністрування. Харків, ХДУХТ, 2017. 255с.

2. Дема Д. І. Фінансовий ринок : навч. посіб. Житомир. нац. агрокол. ун-т. Житомир : ЖНАЕУ, 2017. 447 с.
3. Добровольська О. В. Фінансовий ринок : навч. посіб. для студентів ВНЗ. Дніпропетровськ : Монолит, 2015. 383 с.
4. Еш В. М. Ринок фінансових послуг: підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2015. 400с.
5. Клименко В. В. Фінансовий ринок: навч. посіб. для студентів ВНЗ. Нац. ун-т вод. госп-ва та природокористування. Київ : Центр учбової літератури, 2015. 357 с.
6. Комплексна Програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року / Національний Банк; Постанова, Програма від 18.06.2015 р. №391. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0391500>.
7. Могилевська О. Ю. Біржовий фінансовий ринок України: проблеми і перспективи розвитку : монографія. Київ. міжнар. ун-т. Київ : Вид-во КиМУ, 2017. 262 с.
8. Регулювання фондового ринку: навч. посіб. / Охріменко І. В., Стасіневич С. А. Красевський В. М. Київ : Компринт, 2016. 143 с.
9. Ринок фінансових послуг : навч. посіб. / Л. М. Алексеєнко та ін. Терноп. нац. екон. ун-т. Тернопіль : Паляниця В. А., 2018. 273 с.
10. Ринок фінансових послуг: підручник /за ред. Н. В. Приказюк. Київ : Ямчинський О. В., 2019. 756 с.
11. Чуницька І. І. Фінансовий ринок України: розбудова інфраструктурної компоненти: монографія. Держ. фіск. служба України, Ун-т держ. фіск. служби України. Ірпінь : Ун-т ДФС України, 2017. 330 с.
12. Фінансовий ринок: навч. посіб. / Л. М. Алексеєнко та ін.; Терноп. нац. екон. ун-т. Тернопіль : Паляниця В. А., 2016. 189 с.
13. Фінансовий ринок : навч.-метод. комплекс / Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича ; уклад. В. М. Харабара. Чернівці : Рута, 2017. 23, [1] с.
14. Фінансовий ринок : підруч. : у 2 т. Держ. фіск. служба України, Ун-т держ. фіск. служби України. Ірпінь : Ун-т ДФС України, 2018 . Т. 1 / Ю. М. Коваленко та ін. ; керівник авт. кол. і наук. ред. д-р екон. наук, проф. Ю. М. Коваленко. 2018. 441 с.

Укладачі програми:

завідувач кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування, д.е.н., професор

_____ Віктор СИНЧАК

доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування, кандидат економічних наук, доцент

_____ Наталія ТКАЧУК

доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування, кандидат економічних наук

_____ Яна БУЧКОВСЬКА

доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування, кандидат економічних наук

_____ Тетяна ПІХНЯК

старший викладач кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування

_____ Алла КРУШИНСЬКА

26 жовтня 2020 року

Схвалено кафедрою менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування 27 жовтня 2020 року, протокол № 3.

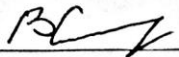
Завідувач кафедри _____ Віктор СИНЧАК
27 жовтня 2020 року

Декан факультету управління та економіки _____ Тетяна ТЕРЕЩЕНКО
27 жовтня 2020 року

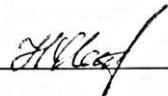
Погоджено методичною радою університету 20 листопада 2020 року, протокол № 3.
Голова методичної ради _____ Ірина КОВТУН
20 листопада 2020 року

Укладачі програми:

завідувач кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування, д.е.н., професор

 Віктор СИНЧАК

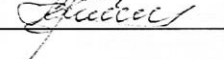
доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування, кандидат економічних наук, доцент

 Наталія ТКАЧУК


доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування, кандидат економічних наук

 Яна БУЧКОВСЬКА

доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування, кандидат економічних наук


 Тетяна ПІХНЯК

старший викладач кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування

 Алла КРУШИНСЬКА

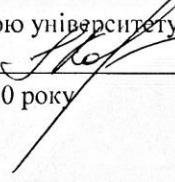
26 жовтня 2020 року

Схвалено кафедрою менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування 27 жовтня 2020 року, протокол № 3.

Завідувач кафедри  Віктор СИНЧАК
27 10 2020 року

Декан факультету управління та економіки  Тетяна ТЕРЕЩЕНКО
27 10 2020 року

Погоджено методичною радою університету 20 листопада 2020 року, протокол № 3.

Голова методичної ради  Ірина КОВТУН
20 11 2020 року

Обліковий обсяг програми – 1,25 ум.др.арк.